כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת אמור ■ י"ב אייר ה'תש"פ ■ 06.05.2020 ■ גליון מס' 581

תפוצה לכל קהילות ישראל

ובחוקותיהם לא תלכו

/ הרב יעקב הלוי פילבר

את עם ישראל אפשר לראות כאי בודד בתוך ים־אדם של אומות העולם, שימורו של עם ישראל לבל יתבולל בעמים וימשיך להגשים את יעודו ההיסטורי, אינו דבר המובן מאליו אלא דורש שימת לב מיוחדת ומאמץ בלתי שיגרתי, ולמטרה זו ייחדה התורה מצוות רבות שתכליתן להגן על הקיום היחודי של היהודי עלי אדמות. שמירה זו נדרשת לא רק בהיות עם ישראל גולה מחוץ לארצו כמיעוט בתוך רוב שאינו יהודי, אלא סכנה לא פחותה עלולה לאיים על קיומו של העם גם בהיותו יושב ריבוני בארצו, כמו שהשיב מנשה מלך יהודה לרב אשי בחלום, [סנהדרין קב ב] שהתפלא כיצד דורו של מנשה שהיה חכם, כיצד למרות חכמתו עבד עבודה זרה? והשיב לו מנשה: שאילו היית חי בדורנו, היית מגביה את שפת חלוקך מבין רגליך שלא יפריע לך לרוץ, והיית רץ אחרינו לעבוד עבודה זרה. כך שאי אפשר לסמוך על תבונתו של העם בלבד.

אחת המצוות הבאה להגן עלינו מפני סכנת ההתבוללות הוא האיסור "ובחוקותיהם לא תלכו" וכהקדמה לאיסור זה אומרת התורה: "כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו, וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו", מכאן אנו רואים שסכנת ההתבוללות קיימת גם בגלות וגם בארץ ישראל. אבל כאן נשאלת השאלה: האם כל הנהגה או פעולה הנעשות באומות העולם תהינה אסורות עלינו? שאלה זו שואל המדרש [ספרא]: "ובחוקותיהם לא תלכו - יכול לא יבנו בנינים ולא יטעו נטיעות כמותם? תלמוד לומר: 'ובחוקותיהם לא תלכו', לא אמרתי אלא בחוקים החקוקים להם ולאבותיהם, מה היו עושים? האיש נושא לאיש, והאשה לאשה, לכך נאמר ובחוקותיהם לא תלכו" ופירש המלבי"ם: "שלא ילכו בחוקיהם הנשחתים". הרמ"א [בשו"ע יורה דעה סימן קעה סעיף א בהג"ה] סייג את האיסור בשני מרכיבים: פריצות ועבודה זרה, וכך כתב שם: "יהא מובדל מהם במלבושיו ובשאר מעשיו, וכל זה אינו אסור אלא בדבר שנהגו בו העובדי כוכבים לשום פריצות . . . או בדבר שנהגו למנהג וחוק ואין טעם בדבר, דאיכא למיחוש ביה משום דרכי האמורי ושיש בו שמץ עכו"ם מאבותיהם. אבל דבר שנהגו לתועלת, כגון שדרכו שכל מי שהוא רופא מומחה יש לו מלבוש מיוחד שניכר בו שהוא רופא אומן, מותר ללובשו, וכן שעושין משום כבוד או טעם אחר".

הבחנה זו שלא כל דבר שבאומות העולם נכלל ב'חוקות הגויים' אנו מוצאים גם ביישוב הסתירה שבדברי הנביא יחזקאל, שפעם אחת [שם יא יב] הוא קובל על עם ישראל ש"כמשפטי הגויים אשר סביבותיכם עשיתם", שמשמע שלא היו צריכים לעשות. ואילו במקום אחר [שם ה ז] מתלונן הנביא בטענה הפוכה: "כמשפטי הגויים אשר סביבותיכם לא עשיתם", שמשמע שכן היו צריכים לעשות כמשפטי הגויים. ותשובת הגמרא [סנהדרין לט ב] היא: "כמתוקנים שבהם לא עשיתם, כמקולקלים שבהם עשיתם", מכאן משמע שיש מקרים שעם ישראל לא רק שאינו צריך להסתייג ולהימנע מההנהגות המתוקנות שאצל הגויים אלא אף הוא צריך לאמץ אותם.

דוגמא להבחנה בין מתוקן למקולקל אצל הגויים מוצאים אנו בעצת יתרו למשה במנוי השופטים, שמשה מקבל את כל עצותיו של יתרו מלבד אחת, והיא שיתרו אומר: "כל הדבר הגדול", ואילו משה אומר: "את הדבר הקשה" [שמות יח], ההבדל בין השנים הוא כמו שאמרו חז"ל: "חכמה בגויים תאמין, תורה בגויים אל תאמין". בעוד כל שאר עצותיו של יתרו היו מניסיון חכמת החיים שלו ומשה קיבלם, אבל ההבדל בין 'גדול' ל'קשה' בדיון המשפטי דבר זה כבר שייך ל'תורה', שאצל הגויים יש בתי משפט לתביעות קטנות מפני שאצלם הכמות קובעת, ושם מסתפקים בשופטים זוטרים לדון בסכומים קטנים, ואילו בתביעות הגדולות כאן נזקקים לטיפול של שופטים מומחים, ואילו ביהדות אנו אומרים: "דין פרוטה כדין מאה", על כן בחירת השופט היא לא לפי סכום התביעה אלא לפי קושי המשפט. ■

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

ברכת כהנים עם מסיכה בגין הקורונה
בפרשתנו פרשת אמור (כ"א, א) כתוב: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן. הסתפקתי, כעת בגלל הקורונה ה' ישמרני...
המשך בעמ' 2

אמד ואמרת
הפסוק הפותח את פרשת הכהנים, מדגיש מאוד את עניין האמירה- "ויאמר ה' אל משה אמר אל הכהנים... ואמרת אלהם"...
המשך בעמ' 2

שבת לד'
הַיּוֹם אָנוּ נְפָגָשִׁים עִם עַצְמֵנוּ. נְפָגָשִׁים עִם הַזְּמָן. שֶׁמַּהוּ הַזְּמָן? הוּא הַ'מְסֻגֶּרֶת' שֶׁבָּהּ אָנוּ חַיִּים. לָשׁוֹן אַחֶרֶת, 'בָּרָנַע' שֶׁבָּרָא ד' אֶת הָאָדָם...
המשך בעמ' 4

שו"ת קיץ
תאריך החתונה נקבע לכ"ג בסיון. נתקלתי בהלכה האומרת שצריך להתחתן רק בחלק הראשון של החודש...
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
"מהיום אני האבא והאמא שלך"
הרב פינקל עמד בראש ישיבת מיר בה לומדים אלפי בחורי ישיבות ואברכים, והיא נחשבת לאחת מהישיבות הגדולות והאיכותיות...
המשך בעמ' 5

שביבים
- *הקמצנים: אב ובנו*
- *סידרו לו סדר תיקון*
- *שבת כהלכתא*
- *בודפשט, תש"פ - ליל התקדש החג*

המשך בעמ' 7

ברכת כהנים עם מסיכה בגין הקורונה

/ הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בפרשתנו פרשת אמור (כ"א, א) כתוב: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן.

הסתפקתי, כעת בגלל הקורונה ה' ישמרני, שלובשים מסיכות על הפנים, האם מותר לברך ברכת כהנים עם מסיכה על הפנים?

והגאון האדיר רבי יצחק זילברשטיין שליט"א כתב לי וזה לשונו: בברכת כהנים אין לעשות שום שינוי משאר הכהנים, ואפילו אם יש לו מומים אין לו לישא כפיו, אמנם כתב בשו"ע (או"ח סימן קכח סל"א) אם מנהג המקום לשלשל הכהנים טלית על פניהם, אפילו יש בפניו ובידיו כמה מומין, ישא את כפיו. וכיון שנהגו לשלשל את הטלית על הפנים, משום כך אין לחוש.

אלא שנראה שמטעם אחר אין לברך עם מסיכה על הפנים, שכתב בשו"ע (שם סי"ד) אין מברכין אלא... ובנשיאת כפים, ובקול רם. וכתב במשנ"ב (ס"ק נג) היינו בקול בינוני לאפוקי בלחש..., ומי שקולו צרוד לכאורה פשוט שאינו יכול לישא כפיו, וטוב שיצא קודם רצה.

וכיון שכן, אי אפשר לישא כפיו עם מסיכה על הפנים, כי חסר את המעלה של בקול רם, שלא ישמעו את קולו, ואם אינו רוצה להוריד את המסיכה, יצא קודם רצה.

אמנם אם יש עשרה שיוכלו לשמעו גם אם המסיכה, יכול לברך ברכת כהנים עם המסיכה. עכ"ל.

והגאון רבי אלחנן פרינץ שליט"א מח"ס אבני דרך, כתב לי וז"ל: נאמר בתוספתא (מגילה ג, יז. סוטה ז, ה) כי כהן שיש לו מום בפניו ובידיו לא ישא את כפיו, וכן הובא בגמרא במסכת מגילה (כד, ב). וכן פסק בשולחן ערוך (קכח, ל). ויל"ע אצלנו, דהרי הכא אינו מום פיזי בפניו, אך יתכן דנראה משונה.

כתב השולחן ערוך (קכח, ל) שאין לישא את כפיו אם הוא משונה: "מפני שהעם מסתכלין בו", מלבד אם הוא דש בעירו (שרגילין בו). על פי זה לכאורה יש לחלק שאם גם לשאר הציבור ישנה מסיכה על פניהם דאז שרי לשאת את כפיו, כיוון דמקרי דש זה בזה. אך אם אין הציבור הולכים עם מסיכה, אזי אסור יהא לכהן לשאת את כפיו באופן זה, מפני שהוא משונה ויבוא חלילה הציבור להסתכל בו. ומצינו דכתב במפורש ערוך השלחן (קכח, מב) כי מום בפניו הוא כאשר פניו משונים משאר בני אדם. וממילא אם כולם הולכים מסכה, הרי אין פונים משונים משאר בני אדם. [אלא א"כ מיירי שהוא הולך עם המסכה יותר משלושים יום, דאז מקרי דש בעירו (עיין בספר ואני אברכם פמ"ו עמוד קפח)].

בחשש כשפניו משונים, ביאר במאמר מרדכי (או"ח קכח, סקל"ט) דאף על פי שהעם מוזהרים שלא להסתכל בכהנים, מכל מקום אילו היה שום שינוי בכהן הנושא את כפיו לא היו העולם נזהרים מלהסתכל בו, שכך הוא דרך העולם לראות ולתור בדברים המשונים. ולכן אמרו שאין לכהן בעל מום לישא את כפיו, שלא להביא העם להסתכל בו, דאף שחכמים אסרו להסתכל בכל כהן, מכל מקום הטבע יכריע. כן נראה לי. וממילא ה"ה אצלנו, אם ישנו שינוי שאינו אצל השאר, הדבר יגרום לאנשים להסתכל בו.

ועיין במשנה ברורה (קכח, סקק"ט) שביאר זאת: כי בדבר מתמיה יסיחו דעתם מלהתכוין לברכה (ע"פ המובא בבית-יוסף). וממילא אם כולם מסתובבים עם מסכה, אין זה מתמיה, ולא יגרום שיסתכלו על הכהן.

העולה לדינא: כהן יכול לשאת את כפיו כאשר יש לו מסכה על פניו, בתנאי שכך מסתובבים גם הציבור, ואין דבר זה משונה (או לחילופין שהוא כבר מסתובב כך יותר משלושים יום). אך אם אין הציבור מסתובב באופן זה של מסכה על פניהם, אין לכהן לישא כפיים באופן זה. (עכ"ל)

אמר ואמרת

/ הרב איתמר הרשקו

הפסוק הפותח את פרשת הכהנים, מדגיש מאוד את עניין האמירה- "ויאמר ה' אל משה אמר אל הכהנים... ואמרת אלהם", שבאה כהקדמה לציווי שלא יטמאו הכהנים למת אלא אם כן הוא אחד משבעת הקרובים שמותר לכהן להטמא להם.

בדרך כלל ציווי ה' למשה בכל התורה כולה מתחילים בדיבור כשלבסוף באה האמירה- וידבר ה' אל משה לאמר. אך כאן אצלנו הקב"ה מבקש לומר למשה וכן מבקש ממנו לומר לכהנים אך לא לדבר עמם.

ההבדל הין הדיבור לאמירה נמצא בשני אופנים.

הדיבור הוא כדבר איש אל אחיו- פנים אל פנים ובצורה ברורה ומובנת. אך יחד עם זאת הדברים לעיתים קשים כגידים וחמורים בתוקפם.

לעומת זאת האמירה נאמרת לעיתים מעל ראשו של זה שמבקשים

לומר לו, והיא באה בנחת. ולכן עם הגברים מדברים ולנשים אומרים את ציווי התורה.

מכיוון שכאן צריך לצוות על הכהן שמתו מוטל לפניו, שלא יטמא לו- צריך לעשות זאת ברגישות אך בתקיפות שלא יטמא חלילה. לכן הקב"ה אומר למשה ומבקש ממנו שיאמר לכל הכנים בני אהרון שכך יאמרו לבניהם ובני בניהם עד עולם- לשמור על קדושת הכהונה.

ולכן הציווי שלא להטמא בא אמנם כאמירה מלמעלה וזאת כדי שלא לפגוע בכהן המתאבל.

בהמשך הפרשה באים דיני המומים הפוסלים את הכהן מלכהן במקדש, וגם שם צריכה לבוא הרגישות הנכונה כאשר מודיעים לכהן שהוא נפסל מלבוא ולכהן בעבודת המקדש, וכאן באה האמירה בפן השני שלה- אמירה בנחת ובנועם כדי שלא לבייש את הכהן שאין הוא אשם בכך שנולד עם מום כל שהוא בגופו.

לאורך הפרשה ויחד עם הציוויים לכהנים שלא לפגום בקדושת הכהונה מדגישה התורה שכל זאת משום ש"את לחם אלוקיך הוא מקריב[1]", ורק בסוף פרשיית הטומאה ומומי הכוהנים באה האזהרה המתבקשת לאור חומרת העניין- "וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל[2]"- שציווה משה לסנהדרין שישמרו על חוקים אלו בכל הדורות.

ואכן המשנה מעידה שיום שבו לא נמצא פסול בכוהנים היו עושים הסנהדרין יום טוב על שזרעו של אהרון שלם[3].

התורה מדגישה כאן את עניין הקרבת ואכילת לחם האלוקים שנעשית דווקא ע"י אהרון ובניו הכהנים, שכן כאשר הכהן נמצא במצב שונה מהרגיל בדרך כלל- אבלות או מום, הוא עדיין זקוק לפרנסה שבד"כ היא מאכל ה' אלוקיו אך כעת עליו לדעת שלא כל דבר כשר אצלו.

כאשר הוא טמא למת אין הוא יכול לאכול מהקודש וכאשר הוא בעל מום אין הוא יכול להתרקב לעבודת ההקרבה, אך הוא כן יכול לעבוד את שאר העבודות, כגון בדיקת עצי המערכה מתולעים וכדומה.

הריחוק היחידי ששריר וקיים נמצא בהקרבת הלחם. שאמנם אין הוא זכאי להקריב אך הוא כן חולק יחד עם אחיו הכהנים, כל עוד הוא נשאר בטהרתו.

מכיוון שעניין הטהרה נשאר בתוקפו, באה הפרשה שלאחר מכן ומזהירה את הכהנים שלא יאכלו קודש כשטומאתם עליהם. ואף אם הם טובלים אין הם יכולים לגשת לאכול את הקודש אלא לאחר שתעריב שמשם בשקיעת החמה ופניית היום, ואז הם יטהרו לגמרי.

יחד עם הכהן זוכים גם בני ביתו הטהורים לאכול מהקודשים ולכן גם הם מוזהרים על שמירת טהרתם, אך גם על שמירת ייחוסם. ולכן בת כהן שנישאת לישראלי יוצאת היא מן הכהונה אלא אם כן בן אין לה, ואחר פטירת בעלה תוכל לשוב לחלק בית אביה.

קנייני כספו של הכהן זוכים גם כן לקבל חלק מהקודש כל עוד הם קנויים לו לגמרי בקניין מלא. ולכן רק עבד כנעני יקבל זאת אך לא עבד עברי.

לאחר שהתורה אמרה מי ראוי לאכול, עוברת התורה לבאר מי ראוי להיקרב- ולכן באה פרשת מומי הקורבנות, איזה קורבן ראוי ואיזה מגועל משולחן ה'.

הזמנים בהם באו מרבית הקורבנות היו ברגלים ובמועדים ולכן התורה קודם מדגישה שעל הקורבן להיות עם אמו שמונה ימים ורק אחרי כן הוא ראוי להקרב על גבי המזבח. תוך כדי זהירות שלא להקריב את האם יחד עם בנה באותו היום.

הזהרה זו מתאימה לפרשה בה מדובר על ייחוס הכהונה וכשרותו של הכהן לעבודה, כך גם בקורבנות מדגישה התורה את ענייני הייחוס[4] והכשרות שלהם[5].

הנה כי כן, פרשת המועדות באה על רקע עניינם החקלאי- אכילת ברכת ה' שמתגלית בזמנים אלו. כשההקדמה לכל המועדים היא השבת הקבועה וקיימת בקדושתה תמיד, שמכח זה באים המועדים אותם אנו מקדשים ע"י הסנהדרין.

ראשון לכל החגים הנקרא גם כן 'שבת'[6], הוא חג מצות בו אנו מצווים על אכילת הלחם- מצה. וכבר ביום שלמחרתו אנו קוצרים את העומר ומקריבים אותו במזבח.

וכשם שאנו מונים את ימי הקורבן עד להתרתו, ביום השמיני ללידתו- כך אנו סופרים שבעה שבועות ימים בין הקרבת העומר לבין חג הקציר שחל בשבועות. ויחד עם עניין הקצירה מזהירה אותנו התורה להשאיר לקט, שכחה ופאה לכל מי שאין לו מה לקצור.

המועד הבא אח"כ הוא ראש השנה, המוגדר בפרשתנו כ'זכרון תרועה' כיוון שמדובר ביו"ט החל בשבת אז לא ניתן לתקוע בשופר וכל מה שנשאר מקדושת היום הוא כפי שאמר עזרא- "ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעזכם[7]".

יום הכיפורים שבא עשרה ימים אח"כ הוא היום בו עלינו לענות את נפשנו בתשעה לחודש מערב עד ערב- לאכול ביום התשיעי כדי שיחשב הדבר לנו כאילו אכלנו גם בעשירי[8].

ולבסוף בא חג האסיף שחל בסוכות, בו אנו מביאים ארבע מינים הגדלים בארץ כדי לברך את כל מיני התבואה והפירות למשך כל השנה הבאה עלינו לטובה.

1 - "כי את אשי ה' לחם אלוקיהם הם מקריבים והיו קדש"- ויקרא כא, ו. "וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב"- שם, ז. "לא יקרב להקריב לחם אלוקיו"- שם, יז. "את לחם אלוקיו לא יגש להקריב"- שם כא. לחם אלוקיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל"- שם כב.

2 - שם, כד- ואל כל בני ישראל- להזהיר בית דין על הכהנים (רש"י)

3 - לשכת הגזית, שם היתה סנהדרי גדולה של ישראל יושבת ודנה את הכהונה. וכהן שנמצא בו פסול, לובש שחורים ומתעטף שחורים, ויוצא והולך לו. ושלא נמצא בו פסול, לובש לבנים ומתעטף לבנים, נכנס ומשמש עם אחיו הכהנים. ויום טוב היו עושים, שלא נמצא פסול בזרעו של אהרן הכהן. וכך היו אומרים: "ברוך המקום ברוך הוא, שלא נמצא פסול בזרעו של אהרן. וברוך הוא, שבחר באהרן ובבניו לעמוד לשרת לפני ה' בבית קדשי הקדשים".- מסכת מידות פרק ה, משנה ד

4 - אותו ואת בנו

5 - מומי הקורבנות, ושמונת ימים תחת אמו

6 - ממחרת השבת- ממחרת יום טוב הראשון של פסח, שאם אתה אומר שבת בראשית, אי אתה יודע איזהו- רש"י כג, יא

7 - נחמיה ח, י

8 - מקרא קדש- ביום הכפורים קדשהו בכסות נקיה ובתפלה. ובשאר ימים טובים, במאכל ובמשתה ובכסות נקיה ובתפלה.- רש"י כג, לה

שבת לד'

/ על פי "תורת ה' תמימה"

הַיּוֹם אָנוּ נִפְגָּשִׁים עִם עַצְמֵנוּ. נִפְגָּשִׁים עִם הַזְּמָן. שֶׁמַּהוּ הַזְּמָן? הוּא הַ'מִּסְגֶּרֶת' שֶׁבָּהּ אָנוּ חַיִּים. לָשׁוֹן אַחֶרֶת, 'בָּרָא בָּרָא' שֶׁבָּרָא ד' אֶת הָאָדָם, 'נוֹלַד' עִמּוֹ גַּם הַזְּמָן. הַזְּמָן מְחַבֵּר בֵּין הָעוֹלָם לְבֵין הָאָדָם. וּמַעֲתָּה, כֹּל מָה שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים, כֹּל מָה שֶׁאָנוּ פּוֹעֲלִים, יוֹצְרִים וּבוֹנִים - אָנוּ עוֹשִׂים בַּזְּמָן! דֶּרֶךְ מָשָׁל, נוֹלַד תִּינוֹק חָדָשׁ לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ. מֵהֵתָּם אָנוּ מַתְחִילִים לִסְפֹּר אֶת גִּילוֹ? מֵעֲנִין מְאֹד - מִשָּׁעָה שֶׁיָּצָא לָאֲוִיר הָעוֹלָם! לֹא רָגַע אֶחָד קֹדֶם לָכֵן. וְלֹא עוֹד, אוֹתָם תִּשְׁעָה חֳדָשִׁים שֶׁהָיָה בְּרֶחֶם אִמּוֹ? - אֵינָם נֶחְשָׁבִים מְאוּמָה! אֵינָם בָּאִים בְּחֶשְׁבּוֹן! הֵם הַ"פְּרָה-הִסְתּוֹרְיָה" שֶׁל הַתִּינוֹק. מַמָּשׁ כָּךְ הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ. נִבְרָא הָעוֹלָם, 'מַאֲמָר' אַחַר 'מַאֲמָר': יוֹם רִאשׁוֹן, יוֹם שֵׁנִי, יוֹם שְׁלִישִׁי. הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, הַיַּבָּשָׁה, הַמְּאוֹרוֹת, הַדּוֹמֵם, הַצּוֹמֵחַ וְהַחַי. וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי נִבְרָא הָאָדָם וְעִמּוֹ - נוֹלַד הַזְּמָן, הַיּוֹם הֵרַת עוֹלָם. רֹאשׁ הַשָּׁנָה, א' בְּתִשְׁרֵי, הוּא הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן לְמִנְיַן הַבְּרִיאָה! וַהֲלֹא תְּחִילָתָהּ בכ"ה בֶּאֱלוּל? אֶלָּא זוֹהִי הַפְּרָה-הִסְתּוֹרְיָה שֶׁל הָעוֹלָם.

בְּסוֹף הַפָּרָשָׁה, בְּפֶרֶק כ"ג אָנוּ נִפְגָּשִׁים בְּפָרָשַׁת הַמּוֹעֲדוֹת. כָּתְבָה הַתּוֹרָה: "וַיְדַבֵּר ד' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי ד' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדָי" (ויקרא כג א-ב). לְכְאוֹרָה צָרִיךְ לָבוֹא עַתָּה פֵּרוּט הַמּוֹעֲדִים. וְלֹא הוּא, מַמְשִׁיכָה הַתּוֹרָה: "שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבָּת הִיא לַד' בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם" (שם ג). בְּמָה מְדֻבָּר כָּאן? בְּיוֹם הַשַּׁבָּת! מֵעֲנִין מְאֹד, "שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן מִקְרָא-קֹדֶשׁ", וְאִם כָּךְ, הַשַּׁבָּת, אַף הִיא מִקְרָא קֹדֶשׁ, כְּמוֹעֲדֵי ד'? וּלְאַחֲרָיו, בְּפָסוּק ד', כְּבִיכוֹל חֲזָרָה מְיֻתֶּרֶת: "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ד' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם".

אֶלָּא בֶּאֱמֶת, אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם 'מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ', יֵשׁ חִלּוּק בֵּינֵיהֶם. אומרת הגמרא: "יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים אֶת הַזְּמַנִּים", אכן כן - אֲבָל אֵינָם מְקַדְּשִׁים אֶת הַשַּׁבָּת! הַשַּׁבָּת הִיא שַׁבָּת לַד'! ד', הוּא בָּרָא וְקִדֵּשׁ אַתְּ הַשַּׁבָּת. עַל כֵּן לִפְנֵי סַפְּרָהּ עַל הַשַּׁבָּת הִזְהִירָה הַתּוֹרָה: "מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדָי!" אַף עַל פִּי שֶׁהֵם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדָי. הַשַּׁבָּת הִיא שֶׁלִּי! לֹא אַתֶּם מְקַדְּשִׁים אֶת הַשַּׁבָּת! קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת הִיא לְמַעְלָה מִקְּדֻשַּׁת הַמּוֹעֲדִים. וְשָׁבָה וְאָמְרָה: "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ד' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם!" "אֹתָם" חָסֵר - אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אַתֶּם! אַתֶּם - אֲפִלּוּ שׁוֹגְגִין! אַתֶּם - אֲפִלּוּ מְזִידִין! אַתֶּם - אֲפִלּוּ מְטֹעִין! אֶת הַזְּמַנִּים, אֶת הַחַגִּים - אַתֶּם מְקַדְּשִׁים! אָמְנָם הַשַּׁבָּת הִיא מֵעַל לַזְּמַן, הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא, וְהִיא גַּם בְּתוֹךְ הַזְּמַן, הִיא תְּחִלַּת הַזְּמַן, "תְּחִלָּה לְמִקְרָאֵי קֹדֶשׁ"!

אֵיזֶה חִדּוּשׁ עָצוּם: הַזְּמַן כֻּלּוֹ בִּידֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל! קִדֵּשׁ ד' אֶת יִשְׂרָאֵל, וּבְכָךְ נָתַן בָּהֶם כֹּחַ לְהַפֹּךְ אֶת הַזְּמַן לִמְקֻדָּשׁ, לְהַפֹּךְ אֶת הַזְּמַן לְבַעַל עֶרֶךְ, לִזְמַנֵּי אֱלֹהִי - וְהוּא הוּא, הַזְּמַן שֶׁאָנוּ מוֹנִים לִבְרִיאַת הָעוֹלָם: אֶלֶף רִאשׁוֹן, אֶלֶף שֵׁנִי... אֶלֶף שִׁשִּׁי! זֶהוּ הַזְּמַן וְאֵין בִּלְתּוֹ! אֵין לַמְּצִיאוּת מִנְיָן אַחֵר, זוּלָתִי הַמִּנְיָן שֶׁאָנוּ, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מוֹנִים עַל פִּי ד', שֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, וְלָקַח אוֹתָנוּ לִהְיוֹת לוֹ לְעַם! וּבְכָךְ שֶׁאָנוּ, יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים, סוֹפְרִים לִבְרִיאַת הָעוֹלָם, בְּכָךְ אֲנַחְנוּ מְקַדְּשִׁים אֶת הַזְּמַן. כְּלוֹמַר, בְּתְחִלָּה אֲנַחְנוּ מְקַדְּשִׁים אֶת הַזְּמַנִּים, אֶת הַמּוֹעֲדִים, אֶת מִקְרָאֵי הַקֹּדֶשׁ, וּמִתּוֹךְ כָּךְ מִתְקַדְּשִׁים גַּם שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחוֹל!

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

נישואים בסוף החודש

שאלה: ב"ה בשעה טובה ומוצלחת אני עומד להתחתן בקרוב.

תאריך החתונה נקבע לכ"ג בסיון שנה זו.

בימים האחרונים עת למדתי בסימנים השייכים לקידושין ונישואין בשולחן ערוך חלק אבן העזר, נתקלתי בהלכה האומרת שצריך להתחתן רק בחלק הראשון של החודש - כל זמן שהלבנה מתווספת ומתמלאת - ולא בחצי השני של החודש שהלבנה מתמעטת.

הבנתי שחתונה בחצי השני של החודש היא אינה סימן טוב.

כשקראתי זאת, נרעדתי, איך לא ידעתי זאת? ומה יהיה עכשיו שתאריך החתונה כבר נקבע? האם אכן כך נוהגים הלכה למעשה?

הרי אני מוזמן להרבה חתונות שנערכות בחלק השני של החודש? ילמדנו רבינו כי בנפשי הדבר!

תשובה: אכן מנהג זה מוזכר להלכה פעמיים בשולחן ערוך, הן בדברי המחבר[א], והן בדברי הרמ"א[ב], ומקור הדבר בדברי רבותינו הראשונים[ג] שאכן יש בזה סימן טוב להתחתן בזמן שהלבנה מתמלאת, והוא על דרך מה שהיו נוהגים למשוח את המלכים על יד המעיין לסימן טוב שתמשך מלכותו[ד].

ובספר 'שדי חמד'[ה] מאריך מאוד בעניין זה ומביא שנחלקו הפוסקים האם רק עניין של סימן טוב יש בכך (והרוצה שלא לקבל סימן טוב זה רשאי להתחתן גם בסוף החודש) או שגם איסור יש בדבר[ו].

על כל פנים, כפי שציינת בשאלתך, רבים לא מקפידים כיום על הלכה זו, וכן ידוע בשם הגאון מוילנא, החתם סופר והחזון איש[ז] שלא הקפידו על הלכה זו, ואף מאלו שבעיקרון היו מקפידים בדבר, מצינו

שנוקטים[ח] שיש להקפיד בזה רק אם החתן הוא מתחת לגיל כ', אך אם הוא מעל גיל כ' אין לאחר את החתונה בשל כך עיין בהערה הטעם[ט].

כמו כן יש שכתבו[י] שמנהג זה שייך רק בנישואים ראשונים.

ויש שכתבו שבחודשים אדר ואלול אין להקפיד על כך[יא].

וכמו כן יש לציין שבעבר שהיו גרים בעיירות קטנות היה אכן אפשרות לנהוג כך, אבל כיום שגרים בערים גדולות, וב"ה יש חתונות רבות, קשה יותר להקפיד בכך, אמנם רבים מקפידים בכך גם כיום[יב].

לכן, אל תרעד, שמח ביום חתונתך, ותסמוך על מנהג רבים וטובים שלא מקפידים על כך, וכדי לשמחך אזכיר, כי יש עניין מיוחד להתחתן בתאריך חתונתך כ"ג סיון, וכך מובא בספר 'ראש גולת אריאל'[יג] בשם הגה"ק בעל האמרי אמת זי"ע, שערך נישואין לבנו ביום כ"ג סיון בהשתתפות אביו הגה"ק השפת אמת זי"ע, וטעמו ונימוקו עמו, כיון שבאותו יום נשלחו האגרות השניות בימי מרדכי ואסתר, כדברי הכתוב באסתר פרק ח' פסוק ט' 'ויקראו סופרי המלך בעת ההיא בחודש השלישי הוא חודש סיון בשלשה ועשרים בו' והוסיף וכתב בהזמנות שנשלחו 'וכאשר שמחו אבותינו ביום זה, כן נשמח גם אנו'[יד].

העיקר שיהיה בשעה טובה ומוצלחת!

א - יורה דעה סימן קע"ט סעיף ב'.
ב - אבן העזר סימן ס"ד סעיף ג'.
ג - תשובות המיוחסות לרמב"ן סימן רפ"ג, נמוקי יוסף לסנהדרין ט"ז ע"ב וברמב"ן שם.
ד - בשדי חמד מערכת חתן וכלה (עמוד 446) מביא בשם הגר"א רמז למנהג זה (על אף שהגר"א עצמו לא חשש למנהג זה) מהפסוקים בקהלת פרק ג' 'לכל זמן ועת וכו' עת ללדת ועת למות וכו' עת לחבק ועת לרחוק מחבק' שהנה ה'עת' ה51 בפסוק הוא עת לחבוק, וה'עת' ה61 הוא עת לרחוק מחבק, לרמז לך שעד יום ט"ו לחודש הוא זמן לחבוק, אבל מיום ט"ז לחודש יש לרחוק מחבק.
ה - מערכת חתן וכלה.
ו - וחשבתי לומר שייתכן שנח' השו"ע והרמ"א בדבר זה, שהרי השו"ע מביא זאת להלכה רק בחלק יו"ד הלכות עונן ומנחש ובא רק לומר שאין בזה משום ניחוש, אבל לא שאיסור יש בדבר, ואילו הרמ"א שמביא זאת באבן העזר בסימן ס"ד העוסק במועדים שאפשר להתחתן בהם סובר שאף איסור יש בדבר ודו"ק.
ז - כ"ז מובא בקונטרס 'בידך עיתותי' מאת הרב יחזקאל אהרן שוורץ שליט"א בהערה א' בתחילת הספר.
ח - שו"ת יהודה יעלה למהר"י אסאד אבן העזר סימן כ"ד.
ט - כיוון שהגמ' בקידושין כ"ט ע"ב אומרת שמי שלא מתחתן עד כ' שנה הקב"ה אומר עליו 'תיפח עצמותיו' א"כ יש להקדים החתונה להינצל מקללת הקב"ה מאשר לחוש למנהג שאין לו מקור בגמ'.
י - דרכי תשובה לשו"ע יו"ד סימן קע"ט ס"ק ט"ו.
יא - שדי חמד שם אות כ"א וערוך השולחן סימן ס"ד סעיף י"ג.
יב - וישנם אדמורי"ם שלא מסכימים לערוך חופ"ק בימים אלו של סוף החודש, ובכלל החסידים מקפידים בכך יותר, אולם אצלם מצוי שגיל הנישואין הוא קודם גיל כ' ודו"ק.
יג - חלק א' עמוד קמ"ו - מ"מ זה ומ"מ נוספים מהקונטרס הנפלא 'בידך עיתותי'.
יד - ועיין בקונטרס 'בידך עיתותי' הערה ג' שיש נוקטים שרק מכ"ד בחודש נחשב כסוף החודש לעניין זה.

סיפור לשבת

"מהיום אני האבא והאמא שלך"

פרופיל מרתק על הנהגותיו וחייו של הגאון הצדיק רבי נתן צבי פינקל ז"ל ראש ישיבת מיר

הרב פינקל עמד בראש ישיבת מיר בה לומדים אלפי בחורי ישיבות ואברכים, והיא נחשבת לאחת מהישיבות הגדולות והאיכותיות בארץ, אחד המאפיינים הייחודיים שלה היא הכמות הגדולה של תושבי חו"ל הבאים במיוחד מרחבי העולם כדי ללמוד בה.

להחזיק ישיבה בסדר גודל כזה דרושים מאמצים כבירים, כדי להביא לתלמידים את כל מה שהם צריכים. את מוסרי השיעורים הטובים ביותר, חדרי פנימייה מאובזרים ונוחים, כלכלה, מזון וכל שאר ההצטרכויות, והכל בשביל שיוכלו הבחורים לשבת וללמוד בנחת... כאשר על כל צרכי הישיבה פיקד הרב פינקל וכל זאת למרות היותו חולה שנים רבות במחלה שהקשתה עליו מאוד את התפקוד ביום יום, בהתניידות ממקום למקום וקשיים נוספים.

בספר 'ובכל נפשך' מופיעים סיפורים מיוחדים ומעוררי התפעלות על הרב פינקל:

באחד הסיפורים מצויין שהיתה לו לרב פינקל הנאה צרופה ומיוחדת לשמח את הזולת, ולהקנות לו הרגשה טובה. לדוגמא, מצוי היה שנזדמנו לביתו או לסוכתו שני מבקרים שהכירו היטב אחד את השני, ולמרות זאת היה מציג את הנכנס לפני רעהו או לפני כל היושבים, ושואלם האם אתם מכירים את הרב פלוני אלמוני, ונהנה מאוד לשמוע מהיושבים שבחים אחד על השני.

סיפר הגאון רבי מיכל זילבר, שפעם ראה אותו הרב פינקל ברחוב העיר, בצידו השני של הכביש, כשהוא צועד לקראתו, ולמרות חולשתו הגדולה ומחלתו הטריח עצמו, וחצה את הכביש לדבר איתו. הוא היה בטוח שהרב פינקל רוצה לדבר איתו משהו דחוף, אם הוא כל כך טורח... כשהגיע אמר לו "רק רציתי לומר לך שהנכד שלך שלומד בישיבה הוא תלמיד מצויין, ועולה ומתעלה כל הזמן"

המשך בעמוד הבא...

לא אחת כשהיה מסדר קידושין, נאלץ ללכת מיד לאחר החופה כדי להספיק לסדר קידושין בחתונה נוספת, לפעמים בעיר אחרת. כמה פעמים קרה שלבעל השמחה היה אכפת, שהרב ישוב לשמוח איתו בהמשך הערב. והרב פינקל שהיה חולה וחלוש, ונדרש ממנו מאמץ רב מאוד להתנייד ממקום למקום, בכל אופן השתדל לחזור, למרות שהיה מחוסר כח לגמרי, והיה תמיד אומר בפשיטות "הרי בעל השמחה ביקש, ומן הסתם ישמח שנחזור" לכן נעשה מאמצים גדולים לחזור...

אחד מבוגרי הישיבה סיפר, שנצרך פעם להמלצות מגדולי ישראל שיכתבו בהמלצה שהם מכירים אותו וכך יוכלו אנשים לעזור לו. הוא ביקש מרבותיו ונענה. וכשביקש מהרב פינקל המלצה, עשה זאת בלב כבד, ביודעו עד כמה הרב עסוק בניהול הרוחני והגשמי של ממלכת התורה, ואין לו הזמן להתעסק בעניינים מסוג זה, אולם היות והדבר נצרך לו ביקש. לבסוף נהג איתו הרב כאדם שיש לו את כל הזמן שבעולם, הוא ישב מיד וכתב לו טיוטה, הראה לו ושאלו האם הנוסח מתאים לצרכיו, והאם יש לו הערה מסויימת על הנכתב, רק כשהתברר לו שהכל מוצא חן בעיניו, התיישב לכתוב את המכתב.

בדומה לסיפור הזה, סיפרו כמה אנשים שכאשר ביקשו מהרב שיפעיל את השפעתו במקומות שונים, אם ראה שהוא אכן יכול לעזור, עשה זאת תיכף ומיד בלי דחיות, באומרו, "הנה הטלפון תתקשר למי שברצונך שאדבר עמו ואעשה זאת מיד".

כח הנתינה שלו היה ללא גבולות. ילד בן שבע שהחל ללמוד חומש בתלמוד תורה, ביקש מאביו שברצונו ללמוד בחברותא עם הרב. האב התבייש לבקש כזה דבר ואמר לבנו שיכתוב מכתב לראש הישיבה, והוא אכן עשה זאת. הוא כתב שהיות והחל עתה ללמוד חומש בראשית בתלמוד תורה, הוא מבקש ללמוד בחברותא עם ראש הישיבה... רבינו קיבל את המכתב, ומיד נטל עטו ורשם על המכתב שלש מילים – 'נלמד בחברותא, להתראות...'. ואכן, יומיים לאחר מכן כשהגיעה השבת לאחר סעודת שבת, דפק הילד בביתו, הרבנית פתחה וקיבלה את פניו, והרב למד איתו בחברותא כבקשתו, כך למדו כמה שבתות...

אחד התלמידים נכנס לבקר את הרב עם בנו, באותה שעה שכב הרב על הספה חלוש ומיוסר. שאל הבן את אביו למה ראש הישיבה שוכב על הספה. משמע זאת הרב, מיד אזר את כוחו והתיישב, חייך ואמר לילד: "הנה אני יושב!"...

בליל שבת בעת שעברו לפניו לאמירת 'שבת שלום' בישיבת מיר שבעיר מודיעין עילית, אמר ילד קטן לאבא שלו: "תראה איך שראש הישיבה אוהב אותי, עד כמה הוא שמח שבאתי להגיד לו 'שבת שלום', כי לבחורים הוא לא נותן יד, ורק לילדים הוא נותן יד"... פעם נכנס אליו ילד בחול המועד וביקש ממנו ברכה, אמר לו הרב בענוותנותו: "תברך אתה אותי", הילד לא הבין חכמות ובירך את הרב בתמימות: "שראש הישיבה יהיה תלמיד חכם וצדיק גדול", הרב שמח וענה "אמן" בקול גדול. הרב שמח, והילד שמח עוד יותר, הוא נתן לראש ישיבה ברכה והוא ענה אמן...

למרות עיסוקיו הרבים, מסירותו וחסדיו העצומים עם בני הישיבה, היה מקדיש מזמנו עבור אנשים שנזקקו לכך, נתקיימו בו דברי המשנה "כל הלומד על מנת לעשות, מספיקים בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות".

אנשים מסכנים וחלכאים היו מגיעים לפרוק את מועקותיהם. ויכול היה לשבת שעות ארוכות, לשמוע בתשומת לב ובהקשבה את דבריו של אדם שבור, ואף כאשר לפעמים ברור היה שמדובר באדם שלא יכול היה לעזור לו במצבו, והעזרה היא עצם הסבלנות לשבת ולשמוע את אשר על ליבו, גם אז ישב ושמע עד שהלה סיים את דבריו, כשהוא משרה אווירה של רוגע והנאה מביקורו. לא אחת שאל אותו אם הוא מעוניין בשתיה קרה או חמה, וניגש להביא לו. אולם בו ברגע שהלה סיים ויצא מפתח הבית שמח וטוב לב, נשאב הרב פינקל בחזרה אל הלימוד.

פעם בעיצומה של שמחה, החל אדם שאינו בריא בנפשו לדרוש. דרשתו התארכה והתארכה וכמובן שאף אחד לא האזין לדבריו. אך הרב פינקל היה היחיד שישב בכובד ראש והקשיב ל'דרשה'. ולאחר שהלה סיים אף ניגש להודות לו על דבריו.

פעם הגיע אליו גר צדק לאחר שהתגייר. וקירב אותו מאד ואמר לו: "מהיום אני האבא והאמא שלך".

ביתו של הרב פינקל היה מוקד להכנסת אורחים. פעמים רבות ישנו בחורים מהישיבה בבית, לפעמים תקופות קצרות ולפעמים תקופות יותר ארוכות. אחד התלמידים שעשה עליה לארץ ישראל והגיע עם כל משפחתו מארה"ב תוך כדי קשיים רבים ובהקרבה מיוחדת של אשתו, נכנס אליו עם רעייתו להגיד שלום. הרב שיבח מאד את הקרבתם לבא ארצה, וברצותו לגרום להם הרגשה נעימה, וביודעו שאין להם קרובים בארץ, אמר להם שביתו פתוח בפניהם תמיד, ואם פעם יחסר להם משהו, אפילו כוס סוכר שיבואו לביתו.

תלמיד אחר שמוצאו מחו"ל סיפר פעם לרב, שהם סובלים מבדידות היות וכל משפחתם וידידיהם מתגוררים בחו"ל. ענה לו הרב בפשטות: "אנחנו נהיה חברים שלכם!".

פעם כשחזר בשבת בבוקר מהתפילה ומסדרי לימודו בישיבה, פגש את אחד מתלמידי הישיבה, תושב חו"ל, שגר לא הרחק מביתו. לאחר שבירכו בברכת 'שבת שלום', שאלו היכן הוא אוכל את סעודת השבת, ענה התלמיד: "בבית". הרב בחושיו המחודדים נראה שהוא הבחין שמשהו בתשובתו לא ברור, וחזר ושאל שוב ואז סיפר התלמיד שפלטת השבת עליה היה ה'חמין' לסעודת הבוקר, כבתה. ולכן יאכלו את סעודת שבת בלי 'חמין'. מיד ביקשו הרב ללכת לביתו ולקרוא לרעייתו לסעוד על שולחנו את סעודת שבת בבוקר. אמר לו התלמיד שהוא מעריך שאשתו תסרב להזמנה, שכן תחוש יראת כבוד לסעוד בבית ראש הישיבה, אולם הרב פינקל לא הבין ואמר לו: "לשם מה ברא הקדוש ברוך הוא שכנים?".

גיסו של הרב פינקל סיפר, שפעם הוצרך לטוס לארה"ב וילדיו נשארו בבית הרב, וסיפרו הילדים שכשחזר מהישיבה, רצה

המשך בעמוד הבא...

לשמחם ולתת להם להרגיש בבית, עשה להם מעגל ורקד ושר איתם.

לא רק לבני הישיבה היה הבית מוקד של חסד, אלא גם לאנשים שאינם קשורים לישיבה. בנות בעלות תשובה מסמינר לעולי רוסיה היו קבועות על שולחנו, לכמה מהן דאג ואף השיאן עם בני תורה. במשך השנים אירעו כמה פעמים שילדים שלא היה להם היכן לשהות, התגוררו בביתו תקופות ממושכות. היה מוסד בירושלים, שכמה פעמים בנות שלא מצאו את מקומן בפנימיה באו לביתו, שם הן זכו ליחס חם. אגב, פעם הזמין את אחד מבני הישיבה לסעוד על שולחנו.

במהלך הסעודה הבחין שאותו תלמיד לא אוכל, כנראה מחמת בושה. פנה אליו הרב פינקל וסיפר לו שאצל חמיו אירע פעם שהתארח יהודי, והנה הוא מבחין שאינו אוכל עם כולם. וגם כשהאיצו בו בעדינות לא אכל. הבין חמיו שאותו יהודי מגיע ממחוזות עם מנהגי אכילה שונים ממקומותינו, הניח המזלג והסכין בצד והחל אוכל בידיו, רק אז החל אותו יהודי לאכול. סיים הרב פינקל את סיפורו ואמר לו: "אצלך הרי אין לי צורך לאכול ביד, כדי שתאכל!"

(מתוך הספר 'ובכל נפשך')

שביבים / שאול שיף

הקמצנים: אב ובנו

סיפרו עליו, על אחד מעשירי הורודנה, שהינו קמצן מופלג, ואולם למרות השמועות, שהלכו אודותיו, החליט רבי נחום מהורודנה, בעת שיצא לאסוף כספים לצדקה, להיכנס גם לביתו של אותו עשיר.

בא איפוא אל בית העשיר, התמהמה שם זמן מה, ויצא החוצה - כפי שסיפרו הבריות - בידיים ריקות. ומאז אותו יום לא הוסיף לבוא אל בית העשיר הזה, בעת שעסק במגביות צדקה.

לימים הלך העשיר הקמצן לעולמו. או אז הגיעה העת לה ציפו הכל: אנשי ה"חברא קדישא" החליטו להיפרע מהמנוח הקמצן, ואף מבנו, שקמצן היה לא פחות מאביו, ועל כן סרבו לקבור את הנפטר במרכז בית הקברות, אלא במקום עלוב ומבוזה - בצד, על יד הגדר.

כשנודע הדבר לרבי נחום, בא לראשי ה"חברא קדישא" ובפיו בקשות ותחנונים, כי יקברו את העשיר שנפטר במרכז בית הקברות, כיאה לאנשים מכובדים. "והלוא קמצן מופלג היה, וסירב לתת פרוטה לצדקה!" - מחו אנשי ה"חברא קדישא". "מיתתו היא כפרתו", חינן רבי נחום את קולו - "אין אנו רשאים לזלזל בכבודו לאחר מותו". מול תחנוניו של רבי נחום לא יכלו אנשי ה"חברא קדישא" לעמוד, והם הסכימו לקבור את הנפטר במקום שביקש הרב.

בעיר הורודנה המשיך להתגורר בנו של המנוח. אף הוא היה קמצן כאביו, ואנשי הורודנה נתנו ליבם לכך, שרבי נחום מדיר את רגליו תמיד מביתו של האיש. סברו יהודי העיר, כי אביו של העשיר הקמצן פגע בכבודו של רבי נחום, ועל כן הוא מסרב להיכנס אף לבית בנו.

לא ארכו הימים ואותו עשיר קמצן, בנו של העשיר הקמצן, הלך גם הוא לעולמו. מיד כשנודע בעיר על פטירתו, נחפז רבי נחום אל אנשי ה"חברא קדישא" וביקש מהם, שלא יעזו לזלזל בנפטר, ויקברוהו במקום מכובד.

חלפו שנים ורבי נחום מהורודנה נתבקש לישיבה של מעלה. כשפתחו את צוואתו מצאו כתובות המילים הללו: "אם יש מקום בבית הקברות, בסמוך לקבריהם של האב והבן העשירים - קמצנים, אבקש שיקברוני בסמוך אליהם".

ובהמשך הסביר רבי נחום את המניע לבקשתו: כשנכנס בפעם הראשונה לביתו של האב העשיר וביקש ממנו כסף לצדקה, השיב לו האיש, כי הוא נותן רק "מתן בסתר", ואם יבטיח לו רבי נחום, כי לא יספר לאיש - מתחייב הוא לתת לו מידי שבוע בשבוע סכום כסף גדול בעבור עניי העיר. ואכן, מאז אותו יום - משך שנים - היה העשיר הזה, ולאחר מותו - בנו, פוגש את רבי נחום במקום סתר בשעת לילה, ושם היה מגיש לו צרור כסף, תרומתו בעבור עניי העיר. "כלום לא אחפוץ להיקבר בסמוך לשני צדיקים כאלה?" - כמו ריחפה באוויר שאלתו של רבי נחום...

סידרו לו סדר תיקון

יהודי אחד מהעיר ברדיטשוב הזדמן ונכנס לעיירה צ'רנוביל, וראה שם את חסידי צ'רנוביל מתוועדים. האורח שאל אותם לפשר ההתוועדות והחגיגה. והם סיפרו לו: "היה פה צדיק אחד רבי אהרון מצ'רנוביל ולפני חמש שנים הוא נפטר, ובכל שנה ביום פטירתו אנו מתוועדים ועורכים הילולא". האיש הזה, כששמע על רבי אהרון נפל והתעלף, כמעט לא נשאר לו רוח חיים. מיד הביאו רופא עד שהשיבו את רוחו, והשאירו אותו בבית אחד כדי שינוח. שאלו אותו החסידים: "מה קרה? מדוע התעלפת? והאורח התחיל לספר: "פעם הייתי ביריד, וראיתי שם יהודי אחד שקנה סחורות, ונפל לו הארנק בלי שהוא הרגיש בכך. לפני שמישהו ראה, לקחתי את הארנק וברחתי. התלבטתי אם להחזיר לו או לא? בינתיים החלטתי להחזיר לו, אך האיש נעלם, חיפשתי אותו ולא מצאתיו. הכסף נשאר אצלי, השקעתי אותו במסחר והתעשרתי. לאחר זמן נודע לי שהאיש הזה היה עני ובעל משפחה ואיש ישר. בכפר שלו האמינו בו האנשים ונתנו לו כסף כדי שיקנה להם סחורה. וכל הסחורות שראיתי בידו הכל היה של אחרים. מהצער שנאבד לו

הכסף, נפטר האיש. לילה אחד בא האיש הזה אלי בחלום ואמר לי: "אתה הרגת אותי, השארת את אשתי אלמנה וילדי יתומים והם סובלים. לכן, אתה מוכרח לבוא איתי לבית דין של מעלה". אמרתי לו בחלום: "יש לנו בית דין למטה". חלום זה חזר ונשנה במשך חמישה לילות רצופים. מרוב שפחדתי באתי וספרתי לרבי מצ'רנוביל את החלום. אמר לי הרבי: "אם יבוא אליך עוד פעם, תגיד לו שיבוא אצלי לבית דין בתאריך פלוני ובשעה פלונית, כי רבי אהרון רוצה לשמוע מפי המת מה טענותיו?" ואכן כך עשיתי. ביום המיועד הגעתי לרבי כמו שנקבע. אני לא ראיתי ולא שמעתי כלום, רק הצדיק אמר לי שבא המת וסיפר לו איפה נאבד הכסף ומהו הסכום. אני אישרתי את דבריו, ואז הרב פסק את דיני: לחזור חזרה לביתי, לערוך חשבון מדויק מחוט ועד שרוך נעל. חצי מהכסף הזה לקחת בעצמי לבית האלמנה על מנת שתוכל לכלכל את עצמה, ובנוסף עלי יהיה לשכור "מלמד" ירא שמים שילמד תורה את היתומים על חשבוני. ולאחר מכן יהיה עלי לבוא בחזרה אל הרבי כדי לקבל תיקון על כך שהרגתי נפש. הסכמתי לפסק הדין וגם המת הסכים לכך. עשיתי הכל כדברי הרבי, והיום חזרתי אליו כדי לקבל את התיקון, אך הרבי כבר נפטר. שאלו אותו התלמידים: "היכן היית עד עכשיו?" והוא ענה: "מרוב צער ופחד מהחלומות חליתי במחלה קשה, ושכבתי חולה במשך ארבע שנים". מיד סדרו לו התלמידים סדר תיקון, וחזר האיש לביתו.

שבת כהלכתא / הרב אברהם פוקס

בזמנו של מרנא החפץ חיים היו בעל ואשה הנשואים כבר שנים רבות, ולא זכו להיפקד בבנים ובבנות. שניהם הרבו לפנות לבורא עולם בתפילות ובדמעות על מנת שיזכו לפרי בטן, ואמנם תפילותיהם נענו ואכן זכו להיוושע ובשעה טובה נולד להם בן. אבל דא עקא שמיד לאחר הלידה אבחנו הרופאים שהילד אינו כשאר הילדים אלא נולד עם מום בלב ובעיה רפואית קשה ללא יכולת החלמה. הרופאים בדקו וניסו, אבל לא מצאו תרופה לחולי זה. בני הזוג ניסו לפנות לעוד רופאים ולא התייאשו, אבל ללא הועיל.

לאחר זמן נודע להם שיש להם אפשרות להיכנס לברכה למרנא החפץ חיים שיברך את הילד שיהיה בריא, כיון שכבר נודע בצדקותו ובברכותיו. ואכן החליטו ללכת לחפץ חיים לבקש את ברכתו. כשהגיעו אליו אמר החפץ חיים לאשה: "דעי לך, יש סגולה גדולה של קבלת שבת מוקדמת, ולכן אם תקבלי על עצמך לקבל שבת מוקדם, ההכנות לשבת יסתיימו כבר בחצות יום, שולחן שבת יהיה ערוך לשבת, ואת בעצמך תקפידי להכניס את השבת יותר מוקדם מהרגיל, ומרגע של הדלקת נרות לא תעשי כל מלאכה, תראי ישועה!". היא אכן קיבלה על עצמה את הקבלה הזו, וביום שישי הבית היה מוכן לשבת כבר מחצות יום, קיבלה את השבת כבר משעה מוקדמת המותרת על פי ההלכה, ומהרגע של הדלקת נרות הפסיקה מעשיית מלאכה, ומהשבת הראשונה מצבו של הילד השתפר ולאט לאט הבריא עד שמחלתו נעלמה כליל!

(מתוך שבת כהלכה)

בודפשט, תש"פ - ליל התקדש החג

שקט, דממת מוות ברחובות, כי זאת למודעי, ההונגרים הם עם צייתן (ניצולי השואה יעידו על צייתנותם למנהיגיהם הפאשיסטיים והנאצים הארורים ימ"ש), וכשהמדינה מבקשת לא להסתובב ברחובות - הרחובות שוממים, עד כי אפילו הקורונה נראה שמצייתת לחוקים ולא מעזה להסתובב ברחוב. רק קבוצה קטנטנה של יהודים, מסתובבת בעיצומו של ליל שימורים, מחפשת את היהודים הגלמודים רובם ניצולי השואה מבוגרים. אלה ששנות הקומוניזם השכיחו מהם את יהדותם, לא הסתפקו במה שסבלו את מוראות השואה.

מספר יעקב הכהן : כך הגענו לאחר צעידה לא ארוכה במיוחד אל דירת קשיש ברחוב DOHANY. ספון הוא בביתו המצחין, שידע ימים טובים יותר בעבר. מזוזה בפתח הבית היתה לנו לסימן שדיירו בן הוא ליוצאי מצרים. לאחר מספר נקישות, אזרנו עוז ופתחנו את הדלת שלא היתה נעולה. לא פלא, גם גנב אביון ידלג על הדלות השוררת בכל פינה מפינות הבית, שלא לומר מה הריח עושה לחושיו של לא גנב, על אחת כמה לגנב...

בחדר הפנימי מוטל היה זקן במיטתו. אור חיוור ממנורת שולחן, עתיק אף יותר מהזקן, האיר את פניו באפילה, כשהמראה בסיכום קצר היה לא משובב נפש במיוחד. הרופא שבא אתנו נפנה מיד לבדוק את מצבו של הקשיש, ואנו התפזרנו - אחד נשאר עם הרופא, השני יחד עם הגוי שליווה את הרופא, עשו סיבוב מהיר בבית לראות מה צריך.

הפתעה לא נעימה חיכתה לנו, כשנלחש לי שהבית נקי מחמץ, אך לדאבון לב, נקי גם מצרכי פסח. די שמחנו שהקשיש לכאורה שומר על פסח... לכן פניתי אליו בשאלה האם הוא דובר אידיש. "בוודאי", השיב על אתר. "מה השאלה?!"...

גישוש זהיר העלה, שאמנם הוא לא זכה ללמוד בחיידר, גם כתלי ישיבה לא שזפה עינו, אך חזקו עליו דבריו של הרב מבולגריי (אחיו של האדמו"ר מבעלז זי"ע) בעת שנפרד ממנו בעלותו לרכבת שהוציאה אותו מהונגריה, והוא, נער חסון וחזק היה אז, העלה את מזוודותיו של הרבי הנערץ לרכבת. לאות תודה, ביקש הרבי שייגש אליו, והוא בשמחה ניגש, בטוח שיקבל מתת יד ('טיפ' בלשוננו), אך להפתעתו, הרבי ביקש ממנו שלושה דברים: שיניח תפילין כל יום, שלא יינשא לנכרית, ושלא יאכל חמץ בפסח. בבכי עז הוסיף הקשיש: "אני נשבע שקיימתי את הבטחתי! אבל את המצות שהבאתם", הוא אומר, "אינני מסוגל לאכול, בגלל... השיניים החסרות והשבורות".

בר"ח ניסן זימן לי בורא עולם בדרך פלאית וניסית, בהשגחה פרטית ממש, קילו אחד של מצות ציטרין, שהגיעו שלמות ברובן. אחרי משפט מטלטל כזה של הזקן, הבטחתי לגוי מתת נאה שינקה את הבית ויאוורר אותו, והבטחתי לחזור בהקדם. את דרכי הביתה, כולל עליית 021 מדרגות, בשביל לאסוף צרור מצות ציטרין ליהודי קדוש שכזה, עשיתי בחדווה ושמחת יום טוב. לא חשתי את אי-הנעימות של הצעידה ברחובות דוממים. קלות היו רגלי, נשאוני בחדווה אל הקשיש. וכשהבאתי לו את המצות, ישבנו עמו בכללי הזהירות המתבקשת בימי הקורונה, והכנו לו ליל הסדר כדת וכדין. הוא קידש על היין, אכל כזית מצה, וזכה לאחר שנים רבות מאוד, לצאת מעבדות לחירות. הרגשתי בעורפי את קדושתו וראייתו למרחוק של הרבי מבולגריי. ליל הסדר שלנו אולי החל מעט מאוחר, אך אין ספק שהיה ראוי לתואר הנכבד, שונה מכל מה שהכרנו עד עתה. אשרי העם שככה לו. לשנה הבאה בירושלים הבנויה.

(פורסם במגזין 'במה')

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net